

Van: Landschap Noord-Holland

Datum: 28 mei 2025

Betreft: Reactie vernieuwde landelijke doelen Natura 2000-habitattypen en -soorten

Geacht ministerie,

Hierbij wil de Stichting Landschap Noord-Holland een reactie geven op het document "Vernieuwde landelijke doelen voor Natura 2000-habitattypen en -soorten".

Landschap Noord-Holland is als terreinbeherende organisatie (TBO) verantwoordelijk voor het beheer van 4.500 hectare natuurgebied in Noord-Holland. Een aantal van deze terreinen zijn gelegen binnen Natura 2000-gebieden als het IJperveld of de Waddenzee. Onze organisatie is dan ook een direct belanghebbende bij het voornemen om de landelijke doelen te actualiseren.

In dit "reactiedocument" geven we per hoofdstuk, habitat en soort een reactie, zoals door u gevraagd in het "voorbeeld reactieformulier".

Deel 1: Kaders (blz 3).

Landschap Noord-Holland steunt het voornemen om het Natura 2000-doelensysteem te actualiseren. De doelen gaan in belangrijke rol spelen bij de verdere uitwerking van het natuurherstelplan, welke voortkomt uit de doelen zoals opgenomen in de Natuurherstelverordening.

1) maak onderscheid tussen verplichte en vrijblijvende doelen

In het document is een goede uitleg opgenomen over de relatie tussen de natuurherstelverordening en het doelendocument (1.5, blz 6). Het is nu duidelijk dat er een juridisch bindende termijn is voor een deel van de herstelopgave:

de lidstaten ervoor zorgen dat ten minste 30% van de soorten en habitats die momenteel niet in een gunstige toestand verkeren, wel in die categorie terechtkomen of een sterke positieve trend vertonen.

Wij willen u vragen om in hoofdstuk 1.5 een duidelijker onderscheid te maken tussen de wettelijk vastgestelde doelen uit bijvoorbeeld de Natuurherstelverordening, en de Programma stikstofreductie en natuurverbetering, en de meer vrijblijvende doelen zoals opgenomen in bijvoorbeeld het Programma Natuur.

2) maak gebruik van de best beschikbare informatie, en dan vooral de recente zes-jaarlijkse rapportage

In hoofdstuk 1.6 ("looptijd") op blz 8 wordt verwezen naar de zes-jaarlijkse rapportage welke Nederland moet indienen bij de Europese Commissie. U geeft aan dat er in 2031 een nieuwe rapportage wordt ingediend, waarna in 2032 een volgende herijking zal plaatsvinden.

In juli 2025 stuurt Nederland echter een nieuw overzicht (art. 17 rapportage) naar de Europese Commissie waarin de stand van zaken m.b.t. Natura 2000 doelbereik staat. In dit document staat een bijgewerkte inschatting van de staat van instandhouding van soorten en habitats.

Het is niet duidelijk of er bij het bepalen van de nieuwe doelen gebruik is gemaakt van deze recente informatie. Indien dit niet het geval is, zijn er zeer binnenkort “meest recente gegevens” beschikbaar om te bepalen of de referentiewaarde al is bereikt of juist niet.

Indien dit wel het geval is, dient u bij bijvoorbeeld bij “proces en procedure” te vermelden hoe deze gegevens uit 2025 zijn gebruikt bij het bepalen van de nieuwe doelen.

Concreet willen wij u vragen om aan te geven hoe de informatie uit de Artikel 17-rapportage uit juli 2025 gebruikt is bij de actualisatie van de landelijke doelen. Indien u er voor heeft gekozen om bepaalde informatie niet te verwerken in dit doelendocument, willen wij vragen om dit nader te onderbouwen.

In Hoofdstuk 2.5 (Rapportages over staat van instandhouding) op blz 16 wordt wel verwezen naar de rapportage uit 2019, maar niet naar de rapportage uit 2025.

Ook hier vragen we u om aan te geven hoe u omgaat met de informatie uit de artikel-17 rapportage uit 2025. Door deze actualisatie te baseren op de rapportage uit 2019, en de volgende herijking pas uit te voeren na het publiceren van de volgende rapportage in 2031, lijkt het er op dat de informatie uit de recente rapportage uit 2025 geen rol speelt in het actualisatieproces. Dit is strijdig met het uitgangspunt om gebruik te maken van de “meest recente informatie”.

3) streef naar 100% gunstige staat van instandhouding, en niet naar 90%

In hoofdstuk 3.2 (“wetenschappelijke informatie”) is op blz 27 het volgende opgenomen:

Het landelijke doel voor de kwaliteit van habitattypen is dat de structuur en functie voor meer dan 90% van de oppervlakte een goede kwaliteitstoestand heeft. Dit is de drempelwaarde die voor een beoordeling als ‘gunstig’ als minimum wordt geadviseerd voor de rapportage aan de Europese Commissie over de staat van instandhouding en die gehanteerd wordt in de Natuurherstelverordening.

Naar verwachting zal klimaatverandering grote gevolgen hebben voor de kwaliteit van habitattypen. Door nu te streven naar 90% goede kwaliteit, is er geen “buffer” aanwezig in bijvoorbeeld droge jaren. Om de gevolgen van klimaatverandering, maar bijvoorbeeld ook versnippering, tegen te gaan is het volgens ons nodig om minimaal 100% van de habitats in een gunstige staat van instandhouding te brengen.

Er is hierbij ons inziens geen sprake van een “nationale kop” bovenop Europees beleid. Het staat vast dat klimaatverandering grote ecologische stress met zich zal meebrengen, waardoor het nodig is om in “gunstige” jaren de kwaliteit zoveel als mogelijk te verbeteren. Een concreet voorbeeld zijn de vochtige duinvalleien. Door de recente afwisseling van droge en zeer natte jaren zijn in de praktijk grote delen van deze valleien minder of ongeschikt geworden voor het kwalificerende habitatype. Alleen door de oppervlakte te vergroten, is het mogelijk om het huidig areaal in een goede staat van instandhouding te behouden. Verhoging van de doelstelling naar minimaal 100% is dan ook noodzakelijk vanuit ecologische gronden, om uiteindelijk aan de drempelwaarde van 90% te voldoen.

Landschap Noord-Holland wil dan ook voorstellen om uit te gaan van een daadwerkelijke gunstige staat van instandhouding van minimaal 100%, om te kunnen voldoen aan de vereisten zoals voorkomend uit de Europese regelgeving.

4) nu oppervlakte uitbreiden om straks aanpassing te voorkomen

Op blz 29 en verder wordt onder het kopje “*Beleidsregels om in de toekomst landelijke doelen en instandhoudingsdoelstellingen van gebieden aan te passen*” een aantal voorwaarden aangegeven waaronder in de toekomst de instandhoudingsdoelstellingen kunnen worden verlaagd.

Een voorbeeld hiervan is klimaatverandering:

Een habitatype/soort komt minder voor in een Natura 2000-gebied, als een gevolg van klimaatverandering, en komt – ondanks dat alle maatregelen zijn getroffen – niet meer op een eerder niveau terug: verlagen en bezien of ook het landelijk doel moet worden aangepast;

Dit voornemen pleit er voor om nu extra maatregelen te nemen, nu de gevolgen van klimaatverandering door bijvoorbeeld aanpassing van de hydrologie nog enigszins mitigeerbaar zijn. Door nu een extra inspanning te verrichten, is het straks niet nodig om de doelen aan te passen. Om deze maatregelen te kunnen nemen, is het nodig om het doel te verhogen. Alleen door de oppervlakte en kwaliteit van een habitat uit te breiden, is er straks voldoende ruimte om de gevolgen van klimaatverandering op te vangen.

Volgens de “toelichtende notitie” is bij 10 habitattypen is het doel gewijzigd van behoud naar uitbreiding of verbetering, en bij 6 habitattypen is het doel gewijzigd van uitbreiding of verbetering naar behoud.

Het lijkt er op dat deze aantallen niet kloppen. In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de habitattypen die van oppervlakte doelstelling veranderen. Hieruit blijkt dat 8 habitattypen van behoud, naar uitbreidingsdoel gaan. Andersom gaan 14 habitattypen van een uitbreidingsdoel, naar een instandhoudingsdoel.

Wij willen u vragen om goed naar de omschrijving van de nieuwe doelen te kijken, en de toelichtende notitie aan te passen (indien onderstaande tabel klopt).

Vervolgens willen wij u vragen om van alle habitattypen uit onderstaande tabel waar sprake is van een verlaging van de ambitie van “uitbreiding oppervlakte” naar “behoud”, alsnog de herstelopgave te behouden.

Alleen door de oppervlakte nu te vergroten, is het mogelijk om de kwaliteit duurzaam op hetzelfde niveau te houden. Door de uitbreiding ontstaat er een “buffer”, waardoor de negatieve gevolgen van klimaatverandering en versnippering kunnen worden opgevangen.

Overzicht van landelijke doelen (habitattypen) die van oppervlakte doelstelling veranderen. Voor het opstellen van deze tabel is gekeken naar de overzichtstabel die ter inzage ligt.

Van behoud oppervlakte naar vergroting	opmerking	Van vergroting oppervlakte, naar behoud	opmerking
H2310		H1310A	
H3160		H2110	
H4010A	gaat van “=, lokaal >” naar >	H2170	
H6510B	geen doel opgenomen in 2006?, nieuw doel >	H2180A en B	
H7110B	geen doel opgenomen in 2006?, nieuw doel >	H2190	
H9120		H3260B	
H9160B		H3270	
H9190		H4010B	
		H6430B en C	
		H7120	Het doel was minder H7120 (herstellend hoogveen) ten gunste van H7110 (actief hoogveen). Het is een behoudsdoel geworden voor H7120 (herstellend hoogveen)
		H7140B	
		H7150	
		H7210	
		H9110	gaat van > naar “=, lokaal >”
totaal is 8		totaal is 14	

Deel 2: Landelijke doelen

5) H1140 Slik- en zandplaten (categorie B)

De Waddenzee bestaat grotendeels uit dit habitatype. We delen de analyse dat er maatregelen moeten worden genomen om de staat van instandhouding te verbeteren. Bij de knelpunten missen wij invasieve exoten als belangrijke reden waarom de kwaliteit niet voldoende is.

Uit diverse ecologische analyses zoals het Quality Status Rapport, of de “Staat van de Waddenzee” zoals gepubliceerd door de Waddenacademie, blijkt de negatieve invloed van invasieve exoten op de kwaliteit van dit habitatype.

Landschap Noord-Holland wil dan ook voorstellen om “invasieve exoten” als belangrijk knelpunt toe te voegen.

6) H1170 Riffen van open zee (categorie B)

Ondanks dat er verschillende schelpdierbanken (met name gemengde banken met mosselen en oesters) zowel in het sublitoraal als intertidaal voorkomen in de Waddenzee, wordt het habitatype H1170: Riffen, beleidsmatig niet als apart habitatype beschouwd voor de Nederlandse Waddenzee⁹, maar als ecotoop binnen H1110A (subtidaal) en H1140A (intertidaal), waarin deze banken een onderdeel vormen van de kwaliteit (een goede structuur en functie). Het habitatype H1170 wordt door de 'Interpretation Manual of European Union Habitats' (EC 2013) als volgt gedefinieerd:

'Riffen zijn verharde structuren van geogene of biogene oorsprong. Het zijn harde, compacte substraten op stevige of zachte bodems, welke zich verheffen van de zeebodem in het sublitoraal en litoraal. Riffen kunnen een zonering van bentische leefgemeenschappen van algen en diersoorten, alsmede van verharde structuren en koraalgerelateerde structuren ondersteunen. Geogene riffen kunnen worden gevormd door o.a. rotsen en keien. Biogene structuren zijn harde bodems van biogene oorsprong, ontstaan uit dode of levende dieren; die een habitat vormen voor epibiotische soorten.'

Verskillende soort(groep)en worden hierbij genoemd als zijnde rifvormend zoals: borstelwormen (o.a. zandkokerwormen (*Sabellaria spinulosa*; *Sabellaria alveolata*) en kalkkokerworm (*Serpula vermicularis*)), tweekleppigen (o.a. de paardemossel (*Modiolus modiolus*) en de gewone mossel (*Mytilus* sp.) en koudwater koralen (o.a. steenkoraal (*Lophelia pertusa*)).

Daarbij worden zowel algen (bruine, rode en groene algen), als verschillende sedentaire dieren genoemd die geassocieerd worden met riffen zoals sponzen, bloemdieren en neteldieren, mosdiertjes, borstelwormen, hydroïdpoliepen, zakpijpen, weekdieren en zeepokken, maar ook mobiele soorten kreeftachtigen en vissen (EC 2013).

Uit bovenstaande omschrijving blijkt duidelijk dat meerjarige mosselbanken als habitatype H1170 kwalificeren.

Landschap Noord-Holland wil u dan ook vragen om het doel van H1170 uit te breiden met de meerjarige mosselbanken in de Waddenzee.

7) H2120 Witte duinen

Het huidige doel is: *Behoud verspreiding, behoud oppervlakte, verbetering kwaliteit. Verbetering kwaliteit wordt vooral nagestreefd in de duinen van de vastelandskust en het Deltagebied.*

Het nieuwe doel is: *Behoud van de oppervlakte van ten minste 2.200 ha en behoud van de kwaliteit.*

Het doel voor kwaliteit verandert van "verbetering" naar "behoud". Deze keuze is niet navolgbaar. Volgens de bouwsteen is 54% van de oppervlakte in goede toestand en worden van de typische soorten 22% als goed beoordeeld. De streefwaarden volgens de doelennota voor een gunstige staat van instandhouding zijn respectievelijk 90% en 75%. De doelen voor kwaliteit worden nu dus niet gehaald en dienen verbeterd te worden.

In de bouwsteen wordt tevens aangegeven *"Alhoewel ook de landelijke toestand van de typische soorten matig ongunstig lijkt (Tabel 2), is deze als gunstig beoordeeld in de EU-rapportage van 2019. Dit laatste heeft ook tot een gunstige beoordeling geleid. Het is niet duidelijk of deze beoordeling klopt"*.

Het voornemen om het doel te verlagen van verbetering kwaliteit naar behoud is dus gebaseerd op een rapportage uit 2019 waarvan niet duidelijk is of dit klopt.

Binnenkort komt de nieuwe Artikel-17 rapportage beschikbaar. Wij willen u vragen om in ieder geval een nieuwe beoordeling van de kwaliteit uit te voeren aan de hand van deze meest recente ecologische informatie. Indien ook deze nieuwe rapportage te weinig informatie bevat, willen wij u vragen om het huidige doel te behouden, en het doel in het nu voorliggende document als volgt aan te passen:

Behoud van de oppervlakte van ten minste 2.200 ha en verbetering van de kwaliteit.

8) H2130 Grijze duinen

Wij steunen het nieuwe doel, waarbij vooral het behouden van de variatie in subtypen belangrijk is.

9) H2140 Duinheiden met kraaihei

De belangrijkste wijziging is de verandering van de kwaliteitsdoelstelling van verbetering naar behoud.

In de bouwsteen wordt aangegeven dat er nog geen goede maatlat is voor kwaliteit. Deze moet nog ontwikkeld worden. Wij willen voorstellen om eerst deze maatlat te ontwikkelen, en pas daarna de doelstelling te verlagen naar “behoud”.

10) H2160 Duindoornstruwelen

Het huidige doel is: *Behoud verspreiding, oppervlakte en kwaliteit. Enige achteruitgang in oppervlakte is toegestaan ten gunste van uitbreiding oppervlakte van habitattypen grijze duinen (*H2130), vochtige duinvalleien (H2190) of duinbossen (H2180), mits de totale oppervlakte van goed ontwikkelde vormen niet afneemt.*

Het nieuwe doel is: *Behoud van de oppervlakte van ten minste 3.700 ha en behoud van de kwaliteit.*

De opmerking in het huidige doel dat afname ten gunste van andere habitattypen mag plaats vinden, is niet meegenomen. Wij willen u vragen om deze toelichting toch in de tekst van het nieuwe doelendocument op te nemen, zodat duidelijk is dat omvorming van duindoornstruweel naar andere habitattypen in het kader van natuurherstel is toegestaan.

11) H2170 Kruipwilgstruwelen

Het huidige doel voor de kwaliteit is “verbetering”. Dit wordt aangepast naar “behoud van kwaliteit”.

In de bouwsteen wordt niet duidelijk aangegeven waarom het doel “behoud van kwaliteit” is geworden. Voor dit type geldt (net als voor H2140) dat er nog geen goede kwaliteitsmaatlat is ontwikkeld voor beoordeling van de kwaliteit.

Er is dus geen nieuwe ecologische informatie beschikbaar waaruit blijkt dat een behouddoelstelling voldoende is. Om deze reden pleiten wij voor behoud van de huidige doelstelling, en dus voor verbetering van de kwaliteit.

12) H2190 Vochtige duinvalleien

Het huidige doel is: *Behoud verspreiding, uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.*

Het nieuwe doel is: *Behoud van de oppervlakte van ten minste 1.900 ha en verbetering van de kwaliteit.*

Landschap Noord-Holland is van mening dat de klimaatverandering om een toename van de oppervlakte vochtige duinvalleien vraagt. Door de afwisseling van (te) droge en natte jaren zijn grote delen van de valleien niet meer geschikt voor de kwalificerende vegetatie, omdat de locatie te droog is, of juist langdurig onder water staat. Om de kwaliteit te kunnen behouden, is uitbreiding van de oppervlakte noodzakelijk. Alleen op deze manier ontstaat er een "buffer", en kan de gevolgen van klimaatverandering worden opgevangen.

Daarnaast pleiten wij er voor om de bestaande variatie in subtypen te behouden. In de tekst worden de vier subtypen wel onderscheiden. Maar in tegenstelling tot bijvoorbeeld H2180 Duinbossen en H2140 Duinheiden met kraaihei, is behoud van deze variatie niet als doelstelling opgenomen. Wij vragen u om consequent te zijn, en voor dezelfde doelstelling te kiezen als bij duinbossen en duinheiden met kraaiheide. Er zijn namelijk geen ecologische argumenten om bij het ene habitatype wel de variatie te behouden, maar bij een ander type in de duinen niet.

Landschap Noord-Holland stelt dan ook het volgende doel voor:

Behoud van de oppervlakte van ten minste 2.100 ha en verbetering van de kwaliteit, waarbij de huidige variatie in subtypen behouden blijft.

13) H4010B Moerasheide

Het habitatype H4010B had een landelijk uitbreidingsdoelstelling. In het doelendocument wordt nu voorgesteld om dit te verlagen naar een behouddoel voor oppervlakte.

In het profielfdocument staat de argumentatie waarom eerder voor een uitbreidingsdoel is gekozen:

"Subtype B, vochtige heiden (laagveengebied): behoud verspreiding, uitbreiding oppervlakte en behoud kwaliteit. De uitbreiding oppervlakte vindt plaats met het oog op duurzaam behoud van vormen met een goede kwaliteit (verbetering van structuur & functie)."

Dit wordt in de bouwsteen opnieuw bevestigd:

"Voorgesteld landelijk (tussen)doel voor 2030

Subtype B (laagvenen): gunstige staat van instandhouding realiseren door verbetering kwaliteit (bestrijding exoten, terugdringen stikstofdepositie, en door optimalisering waterhuishouding); enige uitbreiding is mogelijk nodig om de kwaliteit te verbeteren (stabielere waterpeilen) en kan geleidelijk plaatsvinden door natuurlijke successie uit veenmosrietlanden".

In het doelendocument wordt niet beargumenteerd waarom gekozen wordt voor een behouddoelstelling voor oppervlakte. Het advies uit de bouwsteen is niet overgenomen. De noodzaak om de kwaliteit te verbeteren is nog onverminderd groot en het oppervlakte lijkt in al die jaren ook niet veranderd (tenzij er nieuwe inzichten voortkomen uit de komende artikel 17 rapportage van juli 2025).

Omdat er gebruik moet worden gemaakt van de best beschikbare ecologische informatie, en er geen nieuwe inzichten zijn waaruit blijkt dat de uitbreidingsdoelstelling niet meer nodig is, willen wij u vragen om de huidige doelen te behouden, en de ambitie niet te verlagen.

14) H6430 Ruigten en zomen

Het Subtype B, *harig wilgenroosje* komt ook voor in een brakke variant. Voor het behouden van de ecologische variatie van het habitatype, en verbeteren kwaliteit van het type stellen wij voor om voor Subtype B om voor de brakke variant een oppervlakte uitbreidingsdoel te formuleren. Dit is een voortzetting van het profielfdocument.

In het doelendocument wordt niet beargumenteerd waarom de doelstelling voor de brakke variant eraf is gehaald, terwijl dit bijvoorbeeld wel als een kernopgave is gedefinieerd in het doelendocument in 2006: *“Behoud en herstel van brakke variant van ruigten en zomen (harig wilgenroosje) H6430_B in de laagveengebieden boven het IJ, mede als leefgebied voor de noordse woelmuis *H1340”*.

Landschap Noord-Holland wil dan ook voorstellen om het doel als volgt aan te passen:

subtype B, harig wilgenroosje: Behoud van de oppervlakte van ten minste 860 ha en uitbreiding van de brakke variant en verbetering van de kwaliteit.

15) H7140 Overgangs- en trilvenen

In de natuurgebieden van Landschap Noord-Holland komen veel veenmosrietlanden voor. Onze stichting heeft een grote verantwoordelijkheid voor het behoud van dit habitatype.

Het voorgestelde nieuwe doel is: *Subtype B, veenmosrietlanden: behoud van de oppervlakte van tenminste 1.400 ha en verbetering van de kwaliteit.*

In de bouwsteen wordt een actueel (T0) oppervlakte opgegeven van 1.614 ha. De doelstelling voor het behoud van de oppervlakte is hiermee lager dan het actueel voorkomen van dit habitatype.

Tegelijkertijd ligt er nog wel een opgave om de kwaliteit te verbeteren. Veel veenmosrietlanden en trilvenen hebben een slechte kwaliteit, omdat het oude verlandingsstadia zijn, die (versneld door atmosferische depositie) zijn verzuurd. Om de kwaliteit van H7140B te verbeteren is het noodzakelijk dat er meer jonge stadia bijkomen uit jonge verlanding. Hier is de basenvoorziening nog op orde.

In het doelendocument (2006) werd dit toepasselijk verwoord in de kernopgave “compleetheid in ruimte en tijd” als opgave om aan te werken. Om verbetering in kwaliteit te realiseren voor veenmosrietland, is het noodzakelijk dat er oppervlakte-uitbreiding plaatsvindt door successie vanuit open water. Het is geen realistische doelstelling om binnen alle bestaande (veelal oude, verzuurde) veenmosrietlanden de kwaliteit te verbeteren.

Om de kwaliteit te behouden, is het daarom nodig dat er meer veenmosrietland bijkomt. Door de huidige oppervlakte beleidsmatig te “fixeren”, is het nooit mogelijk om de kwaliteit te verbeteren. Er is jong veenmosrietland nodig om het kwaliteitsverlies in de oude veenmosrietlanden te compenseren. Om deze reden is “uitbreiding van de oppervlakte” nodig om “verbetering van de kwaliteit” te bereiken.

Landschap Noord-Holland stelt dan ook voor om minimaal de huidige actueel voorkomende oppervlakte als doelstelling op te nemen, en hier vervolgens 20% bij op te tellen. De nieuwe doelstelling is dan:

Subtype B, veenmosrietlanden: uitbreiding van de oppervlakte tot tenminste 1.900 ha en verbetering van de kwaliteit.

16) H91D0 Hoogveenbossen

Hoogveenbossen komen in twee varianten voor: hoogveen-berkenbos, en laagveen-berkenbos. In het doelendocument wordt voorgesteld om de oppervlakte uit te breiden van de huidige 1.300 hectare naar 1.400 hectare. Er is geen onderscheid gemaakt tussen hoogveenberkenbos, en laagveenbos.

Met het landelijke doel van oppervlakte uitbreiding en verbetering van kwaliteit, wordt de suggestie gewekt dat dit habitatype voorrang heeft op bijvoorbeeld veenmosrietland, waar sprake is van een voorgesteld oppervlakte-doel welke lager is dan het actueel voorkomen. In andere woorden: doordat er straks veenmosrietland “over” is, is het beleidsmatig gewenst om dit om te zetten naar laagveen-berkenbos.

Omdat dit ons zeer ongewenst lijkt, stellen wij voor om een onderscheid te maken tussen de beide typen. De oppervlakte aan laagveen-berkenbos neemt al toe. Het is volgens ons niet nodig om een extra uitbreiding als doel op te nemen, omdat dit in veel gevallen ten kosten gaat van andere habitattypen.

Wij willen dan ook voorstellen om het doel voor de variant “laagveen-berkenbroekbos” aan te passen van “uitbreiding oppervlakte” naar “behoud oppervlakte”.

17) H1103 Fint

Wij steunen de doelstelling en de ecologische analyse voor deze soort. De Fint wordt tegenwoordig ook regelmatig in het IJsselmeer gevangen. Er zijn aanwijzingen dat er sprake is van een paaipopulatie. Het is belangrijk om de visserijdruk in het IJsselmeer zodanig te verlagen dat herstel mogelijk is. Bij de maatregelen wordt vermindering van de visserijdruk alleen in “de zee” voorgesteld:

Maatregelen die ertoe kunnen bijdragen dat de gunstige staat van instandhouding verbetert, zijn verbetering van de connectiviteit (van Waddenzee naar IJsselmeer) en vermindering van de visserijdruk op zee (bij de intrekgebieden)

Wij willen voorstellen om de woorden “op zee” weg te halen, zodat bijvoorbeeld ook vermindering van visserij aan de IJsselmeerkant van de vismigratierivier mogelijk is. Ons voorstel is dan:

Maatregelen die ertoe kunnen bijdragen dat de gunstige staat van instandhouding verbetert, zijn verbetering van de connectiviteit (van Waddenzee naar IJsselmeer) en vermindering van de visserijdruk (met name bij de intrekgebieden).

18) H1318 Meervleermuis

Landschap Noord-Holland steunt het voorstel om de doelstelling voor deze soort te scheiden in een doel voor de zomer- en winterpopulatie.

Een mogelijk knelpunt voor deze soort is beschikbaarheid van insecten als voedsel tijdens de zomerperiode. Er zijn sterke aanwijzingen dat de aantallen insecten in het oppervlaktewater sterk zijn afgenomen. De meervleermuis foerageert vooral boven grote wateren. Onderzoek naar de voedselbeschikbaarheid voor deze soort is noodzakelijk.

19) H1355 Otter

Landschap Noord-Holland steunt het voorstel voor een uitbreidingsdoel naar 400 individuen. De soort kwam tot de jaren tachtig van de vorige eeuw nog voor in Noord-Holland. De veengebieden in met name Laag-Holland zijn geschikt als leefomgeving. We gaan er van uit dat er bij de provinciale verdeling van de doelstelling ook gebieden in Noord-Holland worden aangewezen als leefgebied voor de Otter.

20) A063 Eider

De staat van instandhouding van de Eider is “zeer ongunstig”. Wij delen deze analyse, en de knelpunten.

Wel willen wij extra aandacht vragen voor verstoring door recreatie. Naast maatregelen om de predatie te verminderen, en de voedselbeschikbaarheid te verbeteren, is het noodzakelijk om voldoende rustige broedgebieden te behouden. De recente openstelling van veel dijken voor fietsverkeer heeft bijvoorbeeld voor extra verstoring van broedende Eiders gezorgd. Om deze reden willen we voorstellen om “het nemen van maatregelen om verstoring door recreatie” als maatregel toe te voegen.

21) A081 Bruine kiekendief

Het huidige doel voor deze soort is “Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud van ten minste 1.300 paren”. Er zijn geen ecologische redenen waarom het doel moet worden verlaagd naar 1.100 broedparen. Door de genoemde extra maatregelen te nemen, zoals opgenomen in het doelendocument, moet het mogelijk zijn om het huidige doel van 1.300 paar te behouden.

Landschap Noord-Holland stelt dan ook voor om het doel aan te passen / te behouden, en te veranderen in:

Behoud omvang en verbetering van de kwaliteit van het leefgebied met een draagkracht voor de uitbreiding tot een populatie van ten minste 1.300 broedparen.

22) A082 Blauwe kiekendief

Landschap Noord-Holland deelt de conclusie dat “Een succesvolle aanpak gericht moet zijn op het verbeteren van de foerageeromstandigheden in de ruime omgeving van de nestlocaties, rekening houdend met de grote actieradius van de soort”.

Wij gaan er uit van dat een deel van het nieuwe budget voor agrarisch natuurbeheer voor deze maatregel wordt ingezet. Daarnaast is het wel nodig om duurzame borging van deze maatregel te garanderen door aanvullend nieuwe natuurgebieden in te richten als vogelakker.

23) A132 Kluut

Landschap Noord-Holland deelt de conclusie dat predatie een belangrijk knelpunt is. Naast de inzet van vossenrasters, is actief predatiebeheer gericht op het verminderen van de aantallen grondpredatoren noodzakelijk. Naast Vos kan het hierbij ook gaan om wasbeer(hond) en steenmarter.

24) A137 Bontbekplevier

Ook voor deze soort is predatie door grondpredatoren een knelpunt. Wij stellen voor om dezelfde maatregelen welke zijn opgenomen voor de strandplevier, ook op te nemen in de tekst over de bontbekplevier.

25) A193 Visdief

We steunen het doel om de populatie uit te breiden, en herkennen ons in de knelpunten.

26) A197 Zwarte stern

De zwarte stern kwam tot enkele decennia geleden veel voor in de laagveengebieden in Laag-Holland. We ondersteunen het doel om de omvang van het leefgebied uit te breiden. We gaan er hierbij vanuit dat er ook maatregelen worden genomen in de gebieden waar de soort van oudsher voorkwam.

27) A277 Tapuit

Het huidige doel is *“Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie van 2.000 paren verdeeld over ten minste 20 sleutelpopulaties”*.

Het nieuw voorgesteld doel is: *“Uitbreiding van de omvang en verbetering van de kwaliteit van het leefgebied met een draagkracht voor de uitbreiding tot een populatie van ten minste 1.400 broedparen”*.

De gunstige referentiewaarde voor tapuit is geschat op 2.200 broedparen. De landelijke populatieomvang (2015-2020) is geschat op 300 broedpaar. Voor 2050 is een tussendoelstelling van 1.400 broedparen geformuleerd, omdat het bereiken van een gunstige referentiewaarde in 2050 niet realistisch wordt geschat. De gunstige ervaringen met het herstel van de populatie in de duinen tussen Den Helder en Callantsoog laat zien dat herstel wel degelijk goed mogelijk is.

Er zijn geen ecologische redenen om aan te nemen dat herstel tot 2.000 broedparen niet mogelijk is, mits het juiste beheer wordt uitgevoerd, en er aanvullende soortgerichte maatregelen worden genomen. Landschap Noord-Holland stelt dan ook voor om het huidige doel te handhaven, en het “nieuwe” doel aan te passen naar *“Uitbreiding van de omvang en verbetering van de kwaliteit van het leefgebied met een draagkracht voor de uitbreiding tot een populatie van ten minste 2.000 broedparen”*.

Predatie is een belangrijk knelpunt voor het broedsucces van de tapuit. Door nestbescherming is het mogelijk om de predatie grotendeels te voorkomen. Wij willen dan ook voorstellen om “voorkomen van predatie” als maatregel toe te voegen.

28) A130 Scholekster

Verstoring van hoogwatervluchtplaatsen is een belangrijk knelpunt. Door toegenomen recreatiedruk, en bijvoorbeeld het openstellen van de dijken voor fietsers, is de verstoring van rustende vogels een duidelijk knelpunt. Wij stellen voor om “behoud van rust door voorkomen van verstoring van hoogwatervluchtplaatsen” als maatregel toe te voegen aan de tekst.

29) A156 Grutto

Landschap Noord-Holland deelt de analyse dat de populatieomvang dient toe te nemen. Omdat een groot deel van de Europese populatie in Nederland broedt, zal het hiertoe noodzakelijk zijn om het broedsucces in Nederland te laten toenemen. Dit is alleen mogelijk door in de gebieden met de hoogste aantallen grutto's gerichte maatregelen te nemen. Hiervoor is het nodig om deze gebieden als Natura-2000 gebied voor broedende Grutto's aan te wijzen.

Landschap Noord-Holland stelt dan ook voor om minimaal de top 10 van de gebieden met de hoogste aantallen, zoals opgenomen in de SOVON-analyse, aanvullend aan te wijzen als Natura-2000 gebied. In Noord-Holland gaat het dan bijvoorbeeld om het Alkmaardermeer-gebied.

Predatie is een belangrijk knelpunt voor het broedsucces van de grutto. Wij willen dan ook voorstellen om predatie toe te voegen aan de lijst met knelpunten.

30) A169 Steenloper

Verstoring van hoogwatervluchtplaatsen is een belangrijk knelpunt. Door toegenomen recreatiedruk, en bijvoorbeeld het openstellen van de dijken voor fietsers, is de verstoring van rustende vogels een duidelijk knelpunt. Wij stellen voor om “behoud van rust door voorkomen van verstoring van hoogwatervluchtplaatsen” als maatregel toe te voegen aan de tekst.